

is. Régen kipusztult volna, ha nem volna ilyen könnyen gyógyuló, s ha nem volna olyan szapora. Az is segíti a szaporaságban, hogy mindenik giliszta hím is, nőtény is: himnős, ahogy a tudósok mondják. Így aztán mindenik rakhat petét — nem kell hát aggódnunk, hogy valamikor kivész a földből a legősibb földműves, leghűségesebb segítőnk a földjavításban: a földi giliszta.

Szondy György

FÖLDMÍVES, IPAROS, HIVATALNOK

(Foglalkozások egymásközi megbecsülése)

Vázlat

Bevezetés: 1. *A kéményseprő és a pékinas* c. olvasmány. Két-három II. osztályos tanuló párbeszédés felolvasása. (Magyar olvasókönyv, II. o. Szerzők: Harmat, Maurer. Kalász-kiadás.)

2. Párhuzam gyermekek és különféle foglalkozású felnőttek állásfoglalása között.

3. Kiindulás: Magyarország agrárállam.

Tárgyalás: 1. A földműves megbecsülése, ennek jelei, munkájának értékelése. A kormány segítő intézkedései.

2. A földműves értékítélete önmagáról és a többiről. A világ közepe, vagy egyik kereke? Kapcsolat: ipar — kereskedelem — vezetés — piacteremtés stb.

3. A földműves beállítása más foglalkozások létezése nélkül.

4. Az iparos munkája, munkájának értékelése.

5. Az iparos értékítélete önmagáról és a többiekéről, helyesen és helytelenül. Világ közepe vagy kereke? Kapcsolat a többi foglalkozási ágakkal: bányászat (nyersanyag — kereskedelem — árutovábbítás), földművelés (élelem) stb.

6. A tisztviselő munkája, értékítélete önmagáról és a többi foglalkozásról. Tanító, tanár, pap, jegyző, orvos stb. szerepe az állam gépezetében.

Befejezés: 1. Mindegyik végez a másik helyett olyasmit, amihez amaz nem ért, vagy nincs hozzá ideje.

2. *Melyik foglalkozás a leghasznosabb?* c. olvasmány párbeszédés olvastatása. (Csorba—Vikár: III. o. olvasókönyv. Kalász-kiadás.)

3. A végtagok lázadása. Mi vagyunk a végtagok a társadalomban.

4. Felszólítás egymás megbecsülésére, összetartásra. Az összefogás jelentősége.

Kedves Hallgatóim!

Bevezetés 1. Most az egyszer hadd kezdődjék gyerekhangokon a felnőttek előadása. Nem én, hanem X. Y., Juszt, Iren meg Veronka fogja a bevezetést megcsinálni.

A vázlat Bevezetés 1. pontja szerint szép hangsúlyos olvastatás. Minden szereplőt más-más gyermek olvas.

Bevezetés 2. Harmadik éve tanítom ezt a kis olvasmányt, s úgy látom, hogy mindig nagyon tetszik a második osztálynak. Sőt azt veszem észre most is, hogy a felnőttek is jól kimosolyogták magukat a furfangos kéményseprő és a huncut pékinas esetén. Hát csakugyan elég mulatságosak voltak azzal a kutya-macskás, ellenséges beszélgetéssel.

Ugyan mi tette őket ellenségekké? Nem éppen a fekete meg a fehér szín, hanem a különféle foglalkozás, a falusi meg a városi mivoltuk.

Már most csak azt szeretném tudni, hogy ha ez a két lürkő véletlenül nem kis inasgyerek, hanem nagybajuszos felnőtt pék és kéményseprő lett volna, akkor is oly csúnyán néznének egymásra?

Mit gondolnak?

Ugy ám!!!... Éppenúgy!... Talán még ugyabbul kacsingatnának egymásra. Mert az a helyzet, hogy a különféle foglalkozású emberek nem nagyon becsülik egymást és az egymás munkáját.

Ha valaki a hallgatók közül mást gondol, az csak szóljon!

Én akkor is azt állítom, hogy nagyon kéményseprősen, városiasan, falusiasan és pékinasosan áll ez az ügy. Nézzünk csak körül a mi magyar portánkon!... A borbélyok egész biztosan nem maguk találták ki a „koszvakaró“ címet, a földműves sem fogja saját magát hízelegve „parasztnak“ titulázni, hanem valamely másik foglalkozású ember beszél így róluk. Azt is nyugodtan elhihetjük, hogy a négy fal közé zárt hivatalnokra nem éppen a tisztelői ragasztották a „tintanyaló“ meg „könyvmoly“ címet.

A molnár „liszt kukac“, a cipész „csirizmajszter“, a szabó néhol „kecske“ címnek örvend.

Hát kell ennek így lennie? Jól van ez így?

Bevezetés 3. Mai beszélgetésünknek éppen az a célja, hogy próbáljuk kikutatni a helyes utat a kölcsönös megbecsülés felé.

Kiindulunk abból, hogy Magyarország agrárállam. Vagyis főfoglalkozásunk a földművelés. Ebből él az egész ország. Itt a föld harcosai ülnek előttem, tehát tárgyaljuk meg először mi magunkat. Mert engedjék meg, hogy én is beálljak földművesnek arra az időre, míg beszélek róluk.

*

Tárgyalás 1. Az állam lakóinak többsége a földnek munkása. Ezt tudja a földműves, az iparos, mindenki. Tudja az állam vezetősége is. A kormányzat meg is becsüli a föld népét. Nem ismertetni akarom azokat az intézkedéseket, amelyekkel a vezetés talpra akarja állítani, megerősíteni különösen a kisgazdatársadalmat, hanem csak arra kérem, hogy őszinte nyitott szemmel nézzük a régi és mai helyzetünket, gondoljunk B. Tóth Ferenc paraszt szobrára és éreznünk kell, hogy a megbecsülés megvan az állam részéről.

Lehet, hogy nem mindnyájan így gondolják, de fogják később mondani: „Bár soha rosszabbul ne lennel!“ —, ha már jobban nem lehet.

Igen ám! De vannak itt ebben a csonka, kifosztott országban másféle gondolkozású emberek is. Sok friss idegen van, aki még nem tud szívében magyarrá lenni, nem tud lelkével magyarul érezni a magyar földműves irányában.

De ne bántson minket, ha rájövünk, hogy hátunk mögött, vagy szemünkbe leparasztognak, vagy leszólnak.

Budapesten láttam a következőket: Egy nem tudom miféle foglalkozású egyén, akin látszott, hogy még meg sem szokta a magyar levegőt, le akart szállni a villamosról, egy csizmás atyafi pedig ugyanakkor fölfelé igyekezett... Persze, hogy szépen összeütköztek!... A csizma került-e a lakk-topánka tetejébe, vagy fordítva, nem tudom!... De amit hallottam, azt

nem lehetett letagadni: „Buta paraszt! nem tud vigyázni?” ... Az atyafi pár pillanatig hallgatott, aztán visszaszólott: „Az úr nem zabál, ha a paraszt nem kapál”.

Tárgyalás 2. Most itt mindenki csendesen örül és mosolyog a bajusza, vagy a kontya alatt, hogy jól megfelelt a falusi. Mi is így voltunk, akik láttuk az esetet. Titokban tetszett nekünk is a visszavágás, pedig tulajdonképpen a falusi bácsi egy kis szabályellenességet követett el. Mert előbb a leszállókat kell leengedni, azután jogos a felszállás. Dehát mi ezt elnéztük a bácsinak, mert úgy-e, az keveset jár Budapesten és azt hiszi, hogy rögtön elszalad előle az a huncut kocsi, ha föl nem iparkodja rá hamarosan magát.

Megsértették azt a falusi bácsit, ennyi bizonyos! *De mit is felelt vissza?* Hogy önélküle amaz nem eszik!!! ... Vagyis ez a földműves érezte magáról azt, amit mi is mindnyájan hiszünk, hogy a mi földmunkánk után adja meg az Isten a mindennapi kenyeret minden más foglalkozásúnak. Ez így van! Ez nagyon szép. És erre, kedves Hallgatóim, mindnyájan büszkék lehetünk, akik kaszával, kapával és a többi földműves fegyverrel védjük és boldogítjuk a hazát.

Büszkék lehetünk rá! Bizony! ... De ne haragudjanak rám, — (hiszen most én is földműves vagyok) — ha én ezt így mondom:

Büszkék lehetünk, ... de ne nagyon!

Ne nagyon, mert ebből is lehet egy másik baj, mégpedig az, hogy a többi foglalkozást kutyába se vesszük ... Könnyen idejuthatunk! Én ugyan nem szeretem az olyan embert sem, aki saját magát, a saját munkáját nem sokra becsüli, de biztos, Hallgatóim úgy vannak, hogy az az ember se nagyon kedves előttünk, aki saját magát tartja a világ közepének.

Szeretik az ilyet?

Pedig sokan vannak, akik a saját munkájukat tartják a világ közepének. Fontos a mi munkánk, de mi földművesek ne legyünk ilyen túlzók. Ne akarjunk a világ közepe lenni! Elégedjünk meg azzal, hogy kerekei, — fontos kerekei vagyunk az államgépezetnek és rajtunk kívül még sok kerék, csavar, vagyis foglalkozás kell, hogy jól működjék a gép.

Ismerjük el, hogy nekünk is szükségünk van a másik kerékre, vagyis foglalkozásra.

Ne higgyük, hogy azok kismiskák hozzánk képest! Ne gondoljuk, hogy a repülőgépnél a legfontosabb a légcsavar, vagy a motor, vagy a szárny.

Egyik sem ér a másik nélkül semmit, vagy igen keveset. Bizony érdekes volna egy földművesnek feljegyezni, hogy egy évben hányszor fordult lakatoshoz, asztaloshoz, bognárhoz, kovácshoz, molnárhoz ...

Ohóóó! ... Itt most egy pár ügyes fűrő-faragó ember, akit jól ismerek, s tudom, hogy sok mindent tud csinálni, — azt mondja magában, hogy: „No, azért azok nélkül éppen meg tudnánk élni! ...” Én nem is mondom, hogy nem ... Meglehet ...

Mindjárt meg is nézzük, hogy milyen víg életünk volna, ha az egész világ csupán a föld harcosa akarna lenni!!!

Tárgyalás 3. Tegyük fel, hogy lefekszünk ma este nyugodt otthonunkban, kényelmes ágyunkba. Elalvás előtt azt kívánjuk, hogy más foglalkozás,

mint a mienk, ne legyen. Éjjel aztán egy rosszindulatú tündér eltüntet mindent, amit más foglalkozás adott.

Jó lesz-e felébredni a puszta földön? (Körműves nincs!)

Mert úgy-e nem mindenki maga építette fel a házat? ... No, de ezen hamar segítenénk. Kovács Pál egy-kettőre felépítené a hajlékfélét családjának és állatjainak is. Igaz, hogy nem cseréptető díszítené, mert hát cseréptető téglagyár nincs, eltüntette a tündér. Hogy hát miből lenne mégis az a hajlék? ... Azt már találják ki, kérem, saját maguk! De nehogy valahogy fejszére, kalapácsra, harapófogóra, fűrészre, szögre, vagy egyéb szerszámra merjenek gondolni építés közben! ... Nincs!!! ... Azt sem földműves készíti, hát azt is elvitte a manó.

Csinálni kellene előbb szerszámokat! ... Igen ám, de miből? ... Ércből, vasból stb.-ből. Hát akkor gyerünk le a bányába, fejtsük ki az ércet, csináljunk egy vasgyárat, ahol felolvasztva az ércet, szerszámot formálunk majd magunknak.

Még elmondani is hosszú volt, hát megtenni! ...

Bizony már itt kezdünk megakadni! Pedig még arról nem is szóltunk, hogy itt közelben s távolban sehol sincs bánya, hiszen az Alföldön vagyunk. Sőhajtsunk egyet és gyerünk hát a hegyek közé vasért, szerszámért. Ó, hiszen akkor meg azzal megy el a drága idő, hogy gyalogolunk a hegyek felé. Mi marad földművelésre? ... Az apostolok lován kell mennünk, mert hiszen, úgy-e, vasút nincs, mivelhogy a gépgyárakat az iparosokkal együtt elvitte a manó. Még csak szekéren sem kocoghatunk oda, mert az sincs. A bognár, a kovács mind a manó tarisznyájába került.

Azt hiszem, kedves Hallgatóim, elég ebből a rossz álomból ennyi. Pedig ruháról, edényről, stb.-ről még nem is beszéltünk ... Így is megérthetünk annyit, hogy ha mindenki csak magának vetne, aratna és építene, varrna és a kövek között örölgétné a kenyérnek valót, mint régesrégén az ősember, akkor nem tarthatnánk ott, ahol a mai gazdálkodó tart. Nem vethetnénk 18 soros vetőgéppel, hanem úgy élnénk, mint Afrikában az erdei négerék.

Akinek kedve van gyökérrágó, ruhátlantestű afrikai vadembernek lenni, az tehát mondja ki nyíltan, hogy nem fontos a többi mesterség, hanem az övé az igazi, az a legfontosabb, az a világ közepe és mozgatója!

Kedves Gazdatársaim! Látjuk tehát, hogy szükségünk van más kerekre is, ha azt akarjuk, hogy a gazdakerék jól forogjon az államgépezetben; de azt is tudjuk, hogy fontos kerek vagyunk mi is, azért tehát magunkról nem is beszélünk többet, hanem azzal a jelmonddal térünk át egy másik foglalkozás tárgyalására, hogy:

Büszkék lehetünk, de óvatosan, nehogy más foglalkozásuk nagyon észrevehessék és a szívükre vegyék“.

Tárgyalás 4. Mert, úgy-e, körülbelül érezzük, hogy azok is szükséges kerek? És hátha ők magukat éppen főkerekeknek gondolják, mint mi saját magunkat?!

Nézzük csak, hogy is vagyunk pl. az *iparosokkal*.

Kedves Hallgatóim! Arra az 5 percre, míg róluk beszélünk, tegyük le gondolatban a kaszát, kapát és álljunk be elméletben, érzésben mindnyájan iparosnak! Jó? Ballagjunk be kék munkaruhánkban először egy nagy vas-

gyárba!... Kezdődik a szórakozás... Óriási olvasztókemencék mellett, pokoli hőségben, fojtogató, égett szagú kellemetlen levegőben játszogathatunk egész nap, hosszú piros vastűzkígyókkal, melyből százféle géppel ezerféle vas- és acéleszközt, szerszámot készítünk; ezeket majd megvásárolja a kereskedő, tőle a földmíves, a hivatalnok, katona, postás stb. stb. hogy velük könnyebbé, vagy szebbé tegye az életét.

Kérem a jelenlévőket, hogy most egy fél percre mindenki jó erősen gondolja és érezze magát iparosnak!

Mondják: nem érzik, micsoda gyönyörű dolog az, hogy egy idomtalan, nagy vasdarabból modern ekét, boronát, tollhegyet, tűt, vagy ici-pici órakereket tudnak alakítani?... Szinte teremtenek valamit.

„Nem büszkék erre? ... Kedves képzeletbeli Iparostársaim! ... Nem büszkék eszükre, kezükre, hogy ezt meg tudják csinálni? Hogy teremtenek, alkotnak?“

Csodálkoznak-e, hogy némelyik ügyesebb iparos sokat tart magáról, s így büszkévé válik? De ha igazságosak akarunk lenni, neki is csak azt mondhatjuk, amit az előbb a földmívesnek:

„Légy büszke hivatásodra, de ne túlságosan! Csak úgy, hogy ne bánts vele más! Ne nézd le, ne becsüld le a más foglalkozását!“

Igaz, hogy vannak a kisebb iparosok és gyári munkások között olyanok is, akik dehogy is büszkék, például a földmívessel szemben, — dehogy! Inkább irigylik a gazdákat. Pedig sokat panaszkodunk földmíves sorsunkra. Sok a bajunk-gondunk adóval-idővel, Istennel-emberrel. Munkánk eredménye sohasem biztos, egy félóra tönkretetheti egészévi munkánkat. Ez így van.

De elhiszik-e, hogy nem egy, nem száz, nem is ezer, de millió ember szívesen cserélne sorsot magukkal?

Aki nem hiszi, az gondolatban jöjjön el velem oda, ahol két évvel ezelőtt valóságban jártam: egy üveggyárba és egy szénbányába!

Lementünk kis villamosmozdonnyal a föld alá, a bányába. Ott nincs napsugár, nincs zöld, szemetgyönyörködtető zöld vetés, és mindig messzebb, mind lejjebb Isten szabad napjától, a jó levegőtől... Hol fojtó melegben jártunk, hol meg kevésnek éreztük magunkon a ruhát a hideg, nyirkos, huzatos földalatti levegőben. És mindenütt félmeztelen, kormos emberek állva, térdelve, vagy hasonfekve fúrják, bontják, csákányozzák a fekete gyémántot, a szenet... *Egész életükön át ezt csinálják, de kinek?* Fizetést kapnak érte, az igaz. De mégis: — nekem éppúgy dolgoznak ők, mint kedves Hallgatóimnak. Jó meleg van itt az iskolában, de melyikünk gondolt rá eddig, hogy a tokodi vagy dorogi bányászcsalád egész életét föld alá börtönözi azért, hogy a „zsigerháti“ iskolában a felnőttek és gyermekek velem együtt jó melegben legyenek, vagy hogy a gőzmozdony futhasson velünk száz meg száz kilométert?

Szántunk, vetünk, kedves „zsigerhátiak“, termeljük a kenyérnekvalót a bányásznak is, *de ki fél, hogy vetésközben rászakad az ég?*

A bányász efelől sem lehet egészen nyugodt. Robbantást is végignézttem a föld alatt. Mikor meggyújtották a három gyújtózsínort, sietve visszavonultunk egy másik folyosóba, tárnába és vártuk a dörrenéseket.

Vártunk! De nem mondhatom, hogy nyugodtan. Mindenkinek az agyában ott motoszkált a gondolat: „hátha a fejünk felett is megmozdít valamit a robbanás ereje? Így vártunk... egy tompa dörrenés... rögtön utána egy másik erősebb, aztán csak a gyenge visszhang, ... várjuk a harmadikat... nem hangzik... percek múlva sem. Kettő robbant volna egyszerre?

Tovább nem beszélünk a bányászokról. Mindenki olvasott már újságokból bányaserencsétlenségekről, robbanásokról.

(Összegyűjtendők ilyen tárgyú cikkek és itt felolvasandók.)

Pl.: *„Bányarobbanás Tokajban. Egy halott, két életveszélyes sebesült.*

Tokaj, augusztus 2.

Az Északmagyarországi Kőszénbánya Részvénytársaság tokaji bányájában halálosvégű dinamitrobbanás történt. A robbanás életveszélyesen megsebesített három bányászt. Közülük Borbély Béla kórházbaszállítás közben meghalt. Wolf Mihály és Nagy Miklós bányászokat életveszélyes sérülésekkel szállították a kórházba.“

Megkérdézem: ki szeretné az ekét felcserélni a bányászcsákánnyal?¹

Gyerünk az üveggyárba!

Az üveggyári munkások egy része, köztük fiatalok is, az olvasztóműhely előtt lihegő mellett, nyitott szájjal feküdtek az árnyékban. Mi ez? — kérdeztem —, valami szerencsétlenség történt? — Nem — felelte a vezetőnk —, ezek csak a tüdejüket szellőztetik egy kicsit.

Mi lehet itt bent a kemencéknél?

Nincs annyi időnk, hogy mindent elbeszéljek, amit ott láttam és éreztem, de higgyék el, kedves gazdatársaim, hogy mikor húsz kilométerre jártunk már az üveggyártól, a tüdönkből még akkor sem tudtuk kikerékpározni és felkráogni azt a fojtó, egészségtelen levegőt, amelyet azok a lihegő munkások egész nap nyelnek ott, — igaz, hogy pénzért, de azért is, hogy nekünk is legyen lámpaüvegünk, vizespoharunk stb.

Cserélünk-e velük?

Akik ott jártak velem, azt mondták: nem! Pedig némelyik munkásnak kétszerannyi fizetése volt, mint például nekem. Nagyon becsülöm, tiszttelem azokat a lihegő, levegőt kapkodó munkásokat.

Kereknek ők is, fontos géprészek az állam életében, de ha ők bárkit is lenéznek közülünk, vagy bárhonnán, nekik sem lenne igazuk. Tudnának-e egész napot bányában, gyárban tölteni, ha a kereskedelem helyükbe nem

¹ Az előadás gazdaközönség számára készült. Természetes viszont, hogy bányászcsaládok sarjai nem cserélnék fel az ősi csákányt s az ősi életmódot semmi mással. És ez jól van így! *A szerk.*

vinne mindent, ami a megélhetésükhöz szükséges, tőlünk az Alföldről a lisztet, a posztógyárakból a ruhát és így tovább?

Kerék az iparos, ugyanolyan fogaskerék a földműves, kereskedő, bányász. Egyik kerék talán kisebb, vagy nagyobb, mint a másik, de fő az, hogy egymásba kapaszkodva, egymást segítve végezhetik csak jól munkájukat, akárcsak az óra kerekei, melyek szétbontva, egymás nélkül nem jók semmire sem.

Tárgyalás 5. Most jön a legrövidebb, de legnehezebb feladat! Nehéz lesz úgy megtárgyalni, hogy ne mondhassa senki, hogy „hazabeszélek“.

A tisztviselőkről, másnéven hivatalnokokról lesz szó. A néptanítótól kezdve a főszolgabíróig és föl a miniszterelnökig.

Ez az a tábor, melyet a legtöbben támadnak és irigyelnek. A hivatalnokról, a szoba négy fala között raboskodó asztalfölött görnyedező tisztviselőről hallani legtöbbször, hogy „minek az? arra már igazán nincs szükség!“

Ezt szeretik a legjobban és legtöbben hangoztatni: — „Minek az a sok tisztviselő? Hiszen azok nem dolgoznak semmit... csak a nagy fizetést húzzák.“

Ezt azután szívesen mondja ki az iparos, a földműves, a kereskedő, a napszámos stb. Ebben az egy kérdésben szépen megegyeznek.

Gondolják, hogy tényleg boldogabb lenne a világ, ha az a jó tündér egyszerre eltüntetné az összes tisztviselőket? Elhiszik, hogy mindjárt, vagy később is aranyélete lenne a kalapáccsal, kaszával vagy üvegfüvővel dolgozó munkásnak, ha azok a feleslegesnek mondott hivatalnokok nem léteznének?

Kedves jó Gazdák, Iparosok, Napszámosok, Kereskedők és a többi két kézzel dolgozó embertársaim!

Mondok valamit: Ha oly fölöslegesek a hivatalnokok, hát ne legyenek! Szüntessük meg őket!... Ha nem kellenek, hát ne legyenek!... Azért ne gondolják, hogy ki akarom irtani őket magammal együtt!... Dehogy! Csak ne használjuk őket! Csak ne forduljunk hozzájuk, ha saját magunk fennakadunk valamin! Ha azt akarjuk, hogy ne legyenek ilyen „ingyenélőnek“ csúfolt emberek, akkor ne menjünk panaszra a bíróságokhoz, ha a szomszédom elszántott három barázdát a földemből. Ha nem kell kereskedelem-ügyi minisztérium, hát akkor szaladgáljon minden egyes gazda Svájcba, Olasz- vagy Németországba a búzáját eladni. Ha nem kell tanító, tanítsa mindenki a saját gyermekét, de legyen ideje építeni, földet művelni, szerzőságot csinálni is. És ha nem kell vezetés, miniszter, honvédelem, hát akkor védje mindenki a saját feje, esze, erejével a maga portáját akkor is, ha milliós hadsereg jön ellene!...

Vezetés, szervezés, tervezés, berendezés nem szükséges? Rúgó nem kell az órába, csak kerék? Gépész nem kell a mozdonyra, csak szén, gőz és kerék? Kigon-

dolni nem kell a házat, csak nekimenni bolondistók módra az építésnek? A Dunára nem kell hid? Nem kell mérnök, aki kitervezi?

Sok kérdés volt ez egyszerre, Kedves Hallgatóim! Sok! De higgyék el, azért kérdeztem ennyit, hogy ne magam mondjam ki, hogy miránk, fejfel dolgozókra is szükség van, hanem azt szeretném, ha a sok kérdés után megszületnék bennünk az a hit, hogy a „tintanyalónak“, „aktabogárnak“ csúfolt, ketrecbe zárt *fejmunkásra is szükség van!*

Igen, vagy nem?

— „Jól! Jól! — Kellenek, kellenek! De az a nagy fizetés!“ Nagy ám! Erről tudnék éppen keseregni! De hagyjuk! Mondjuk inkább, hogy nagy a fizetése egy állami helyettes tanítónak.

„Mire megy el az a nagy pénz, az a sok pénz?“

Megvesszük rajta a földműves búzáját, állatját, vagy tőle, vagy a kereskedőtől, megvásároljuk az iparos üvegjét vagy borotváját, a szabótól a ruhát, az asztalostól bútort és így tovább, tovább. Munkát, kenyeret, keresetet adunk a többi foglalkozásnak, a napszámosnak, a favágónak stb. Az államtól kapott pénz visszamegy tőlünk a többi állampolgár kezébe és folyik-folyik egyik kézből a másikba, mint az ereken az egészséges vér.

Ez így van!

Befejezés 1. Kedves Magyar Testvéreim! Mutatóba végignéztünk egy-pár foglalkozáson és mit láttunk? Azt, hogy semmi okunk sincs a kutymacskáskodásra. Tapasztalhattuk, hogy nem volna okos dolog, ha mi, felnőtt órákerekek is csúfolódva néznénk egymásra, mint a fehér és fekete legény.

Van-e helye lebecsülésnek?

Nincs!

Ha egy, csak egy kereket veszünk is ki, megáll az óra.

Mindegyik foglalkozás végez a másik helyett valamit, amire amannak vagy ideje, vagy tudása, vagy ereje nincs. Én tehát, mielőtt átadom a szót a gyermekeknek, azzal fejezem be a mondókámat, hogy ne a másik kerék munkáját bírálgassuk, hanem igyekezzék minden kerék *a maga helyén jól forogni* és így a másik kereket, vagyis foglalkozást jól működtetni. Így aztán nem fog elromlani az óra, vagyis a magyar nemzet államgépezete. Ez az én véleményem s azt hiszem, hogy minden okosan gondolkozó hallgatómé is. Most pedig hallgassuk meg a gyermekeket! Ugyan ők hogyan gondolkoznak erről a nehéz kérdésről?

*

Befejezés 2. (Lásd a vázlat B. 2. pontját. Ha valahol nem az említett tankönyvet vezették be, ez a pont kihagyandó és helyette a **Befejezés 3.** pontját ügyes iskolásgyermekekkel meséltessük el, vagy olvastassuk fel.)

Befejezés 3. A mesékben néha nagy-nagy igazságok vannak. Ilyen mese a következő is: (Azt hiszem minden előadó előtt ismeretes, tehát helykímélés miatt nem közlöm. *Tart.*: A végtagok lázadása a szerintük semmit sem dolgozó gyomor ellen. A maga munkáját minden tag értékelte, de a gyomorrét nem. Eredmény: a nem táplált, „bojkottált“ gyomor nem szállított a tagoknak táplálékot s így az egész test beteg lett.)

Befejezés 4. Kedves Hallgatóim! Azzal a kéréssel fejezem be előadásomat, hogy ne tegyünk úgy, mint a végtagok! Becsüljük meg ebben a csonka hazában a magunk munkája mellett a másokét is, hogy ne a saját kárunkon kelljen rájönnünk arra, amire a végtagok az előbbi mesében, azaz, hogy *összetartozunk, egy testet alkotunk mi magyar ész-, kéz- és földmunkások. Együtt vagyunk csak egy egészséges nemzet.* Egyiknek a bajából betegség származik a másikra is. A mi egymást szerető, egymást becsülő és segítő munkánkból pedig felépülhet gyermekeink boldogabb, szebb Nagy-Magyarországa. Adja Isten, hogy úgy lehessen és segítsenek maguk is az Istennek, hogy úgy legyen.

Vértes Imre

RÉSZLET A SZEGEDI PANTHEONBÓL